

تبیین دفاع مشروع حماس در طوفان الاقصی مبتنی بر قاعده فقهی تسلیط

نویسنده اول^۱ | نویسنده دوم^۲ | نویسنده سوم^۳ | نویسنده چهارم^۴

چکیده

یکی از قواعد مهم فقهی، قاعده تسلیط است که در آن گفته می‌شود مردم بر مال، نفس و حقوق خود تسلط دارند. وقتی فردی بر اموال و حقوق خود تسلط و سلطنت دارد پس نسبت به دیگری تقدم داشته و در صورت تعارض مالی، فرد مسلط، مقدم است. در راستای دفاع مشروع، انسان برای حفظ مال، جان و حقوق خود می‌تواند به مقابله و دفاع بپردازد که در قوانین اکثر کشورها با لحاظ شرایطی مورد تایید و توجه قرار گرفته است. اگر فرد یا افرادی مورد تعرض مالی، جانی و حقوقی قرار گرفتند آنها می‌توانند به استناد قاعده تسلیط، به دفاع مشروع از این حقوق اقدام نمایند یکی از این افراد یا گروهها، حماس است که به استناد همین قاعده، به دفاع مشروع در عملیات طوفان الاقصی اقدام نمودند که بازتاب رسانه‌ای و جهانی بسیاری به دنبال داشته است. هدف این مقاله تبیین دفاع مشروع حماس در طوفان الاقصی به استناد قاعده فقهی تسلیط می‌باشد، که به روش تحلیلی- توصیفی و از طریق کتابخانه‌ای با مطالعه کتاب و مقالات مختلف انجام شد. سؤال این است آیا دفاع مشروع حماس در طوفان الاقصی بر اساس قاعده تسلیط می‌باشد. نتایج حاکی از این است که دفاع مشروع مورد پذیرش اکثر کشورها و دولتها بوده و حقوق، جان، مال و حتی آزادی همه افراد در قوانین مورد احترام می‌باشد.

کلیدواژه‌ها: دفاع مشروع، حماس، طوفان الاقصی، قاعده فقهی، تسلیط.

1. مرتبه علمی نگارنده اول، گروه، دانشکده ...، دانشگاه ...، شهر ...، کشور....
2. نویسنده مسئول: مرتبه علمی نگارنده اول، گروه، دانشکده ...، دانشگاه ...، شهر ...، کشور
3. مرتبه علمی نگارنده اول، گروه، دانشکده ...، دانشگاه ...، شهر ...، کشور....
4. مرتبه علمی نگارنده اول، گروه، دانشکده ...، دانشگاه ...، شهر ...، کشور....

نمونه: دانشجوی دکتری، رشته فلسفه تعلیم و تربیت، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اصفهان، اصفهان، ایران.

نمونه: نویسنده مسئول: استاد، گروه علوم تربیتی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران.

مقدمه و بیان مسئله

قاعده تسلیط از مشهورترین قواعد فقه اسلام بوده که مبنای قاعده «الناس مسلطون علی اموالهم» در اسلام همه انسان‌ها می‌توانند هرگونه تصرف نسبت به اموال خود داشته باشند و تا دلیل خلاف آن واصل نشده، این مالکیت نسبت به اشیا وجود دارد که در همه جای دنیا این تصرف حاکم است، یعنی هرکس در اموال یا حقوق خود حق تصرف دارد. قلمرو قاعده سلطنت، منحصر به اموال نبوده و حقوق و انفس را در برمی‌گیرد یعنی «الناس مسلطون علی اموالهم و حقوقهم و انفسهم» (شیخ طوسی، ۱۳۸۷، ج ۳، ۲۷۲). دفاع مشروع هم از مهمترین مباحث فقهی و حقوقی است که قانونگذار در ماده ۱۵۶ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ شرایطی را برای دفاع از دیگران بیان داشته از جمله فرد مورد تجاوز و تعدی، باید از نزدیکان مدافع بوده یا تقاضای کمک نموده باشد. دفاع مشروع در جنایات بین‌المللی در ماده ۳۱ اساسنامه دادگاه کیفری بین‌المللی دائمی ۱۹۹۸، پیش‌بینی شده و موضوع تجاوز در دفاع مشروع شامل تجاوز به نفس و مال، عرض، ناموس و آزادی تن هم می‌شود. (حاجی تبار فیروزجایی و همکاران، ۱۳۹۴). ماده ۵۱ منشور ملل متحد به دفاع مشروع اشاره نموده و بیان می‌دارد که اعضا بایستی اقدامات دفاع مشروع خود را فوراً به شورای امنیت گزارش دهند (ضیائی بیگدلی، ۱۳۸۴: ۵۴۶). نیروهای مقاومت فلسطین (حماس) که از ساکنان اولیه سرزمین فلسطین می‌باشند و برابر قاعده تسلیط، تصرف و تسلط آن‌ها بر آن سرزمین نسبت به سایرین (رژیم صهیونیستی) در اولویت بوده و این مردم سال‌ها در راستای به دست آوردن اموال و حقوق خود شاهد ناامیلات، رنجها، تخریب خانه‌ها و کشته شدن عزیزان و فرزندان خود بودند. سازمان‌های بین‌المللی و کشورهای غربی با وجود این که اقدامات رژیم صهیونیستی در این ۷۵ سال مصداق جنایات جنگی و علیه بشریت بوده نه تنها این رژیم را محکوم و تحریم ننموده و سران آن را محاکمه نکردند بلکه با چراغ‌های سبز خود او را برای ادامه این جنایات ترغیب و تشویق نمودند تا اینکه مقاومت فلسطین (حماس) دانستند که بایستی خودشان در راستای دفاع مشروع برابر قوانین فقهی - اسلامی و حقوق بین‌الملل اقدام‌هایی را در دستور کار قرار دهند به همین منظور عملیات طوفان الاقصی (اولین عملیات آفندی نیروهای مقاومت فلسطین (حماس) علیه رژیم صهیونیستی) را در پنجاهمین سالگرد جنگ «یوم کیپور» جشن کیپور در ۱۷ کتبر در راستای دفاع مشروع و تسلیط بر سرزمین‌های اشغالی و وطن اصلی خود انجام دادند. (www.tasnimnews.com). رهبر معظم انقلاب در خصوص عملیات طوفان الاقصی، رژیم صهیونیستی را از نظر نظامی و اطلاعاتی، شکستی غیرقابل ترمیم خورده می‌داند؛ ایشان می‌فرمایند ما از فلسطین و مبارزات دفاع می‌نماییم و پیشانی و بازوی طراحان مدبر، هوشمند و جوانان شجاع فلسطینی را می‌بوسیم. این عملیات را کار خود فلسطینی‌ها دانسته و آن را نشان‌دهنده قوت مقاومت فلسطین و مردم آن در راستای دفاع مشروع می‌دانند. هدف این مقاله تبیین دفاع مشروع حماس در طوفان الاقصی به استناد قاعده فقهی تسلیط می‌باشد، که به روش تحلیلی - توصیفی و از طریق کتابخانه‌ای با مطالعه کتاب و مقالات مختلف انجام شد. سؤال این است آیا دفاع مشروع حماس در طوفان الاقصی بر اساس قاعده تسلیط می‌باشد؟. نتایج حاکی از این است که دفاع مشروع مورد پذیرش اکثر کشورها و دولتها بوده و حقوق، جان، مال و حتی آزادی همه افراد در قوانین مورد احترام می‌باشد.

مبانی نظری

قاعده تسلیط

ریشه «سلط» به معنای «قوت و قهر» است و پادشاه را به همین خاطر، سلطان گویند (ابن فارس ۱۴۱۴ ج ۳: ۹۵). معنای تسلط، تمکّن و تحکّم است (فیومی بی تا ج ۲: ۲۸۵). یکی از قواعد مهم فقه اسلامی قاعده «تسلط»، «تسلیط» یا «سلطنت» است. نام‌های دیگر قاعده «الناس» (صدر ۱۴۰۶: ۳۱) یا قاعده «سلطان المالك» (نجفی ۱۳۶۵ ج ۲۷: ۱۳۸) است. به اعتقاد امام خمینی، سلطنت امری معتبری و عقلایی بوده که

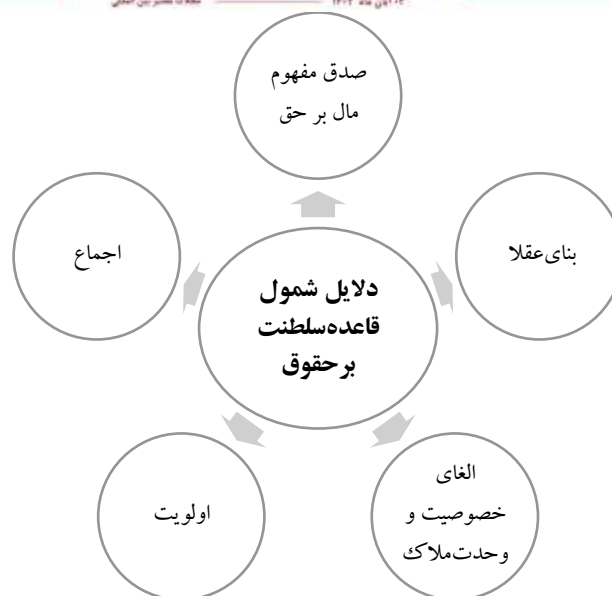
وجود خارجی نداشته است (امام خمینی، ۱۴۲۱، ج ۱: ۱۲۸). قاعده سلطنت اختصاص به ملکیت فردی نداشته و ملک جمعی و ملک حکومت را شامل بوده و همه اموال ۱- مادی و غیر مادی (مثل حق تألیف و حق اختراع)، ۲- مثلی و قیمی، ۳- اعیان و منافع، ۴- منقول و غیر منقول را در بر می‌گیرد، و انسان بر اموال خویش تسلط داشته و کسی نمی‌تواند مزاحم تسلط او شده و بدون اذن و رضایت مالک، تصرف کند. (رک: مکارم شیرازی ۱۴۱۱ ج ۲: ۳۲ و ۱۹).

یکی از نکات مهم و قابل توجه در رابطه با قاعده تسلط، محدود بودن آن به قانون می‌باشد. در همه جای دنیا هر کس بخواهد در اموال یا حقوق خود تصرف کند، تنها در محدوده قوانین خود، حق اعمال قاعده مذکور را دارد. مبنای این قاعده در اسلام، حدیث مشهور «الناس مسلطون علی اموالهم» که از پیامبر اکرم (ص) نقل شده است. طبق حدیث مذکور، همه انسان‌ها می‌توانند هر گونه تصرف نسبت به اموال خود داشته باشند و تا دلیل خلاف آن واصل نشده، این مالکیت نسبت به اشیا وجود دارد. اموال مذکور در حدیث، شامل اموال و اشیا مادی و غیر مادی می‌باشد و لذا حقوق مختلف را نیز دربردارد و طبق نظر بیشتر فقها اصل تسلط بر انفس، به طریق اولویت از قاعده تسلط استفاده می‌شود. (فتح‌الزاده، ۱۳۸۰: ۱)

قاعده سلطنت، قبل از شرعی بودنش، عقلایی بوده و از زمان گذشته تا حال بنای عقلا این بوده است و فرقی میان ارباب ملل الهی و غیر الهی نیست. (مکارم شیرازی ۱۴۱۱ ج ۲: ۲۹). به نظر محقق اصفهانی، تسلط عبارت است از اعطای قدرت بر تصرف، و این یعنی شارع تمامی تصرفات متعارفه بین مردم را امضا کرده و مراد از تسلط همان امضا است و آنچه مورد امضا قرار گرفته همان تصرفات وضعی و تکلیفی به تمامی انواع، اقسام و اصناف است. به اعتقاد گلپایگانی؛ برای هیچ کس جایز نیست که در مال دیگری تصرف نماید مگر به اذن او (گلپایگانی ۱۳۹۹: ۷۳). قلمرو قاعده سلطنت، منحصر به اموال نبوده و حقوق و انفس را در بر می‌گیرد یعنی «الناس مسلطون علی اموالهم و حقوقهم و انفسهم». تسلط بر املاک بیشتر در میان متقدمان مطرح بوده و عبارت «الناس مسلطون علی املاکهم» مکرر در کتب آنها آمده است (شیخ طوسی، ۱۳۸۷، ج ۳، ۲۷۲؛ ابن‌دریس، ۱۴۱۱، ج ۲: ۳۸۲، ۴۵۲؛ فاضل‌آبی، ۱۴۰۸، ج ۲: ۱۹). پنج دلیل شمول قاعده سلطنت بر حقوق ۱- صدق مفهوم مال بر حق ۵. (امام خمینی، ۱۴۲۱، ج ۱: ۵۵) ۲- بنای عقلا (امام خمینی، ۱۴۲۱، ج ۴: ۱۹۵) ۳- الغای خصوصیت ۶ و وحدت ملاک (مکارم شیرازی، ۱۴۱۱ ج ۲: ۲۵). ۴- اولویت (مقصود آن است که «حق مرتبه پایین‌تری از ملک است» (محقق داماد، ۱۳۸۳، ج ۲: ۲۵۴) و وقتی انسان بر فرد قوی‌تر (مال) سلطنت داشته باشد بر ضعیف‌تر (حق) به طریق اولی تسلط دارد. ۵- اجماع. به نظر محقق نراقی، اجماع در مورد تسلط بر اسقاط حقوق مطرح است نه سایر تصرفات. (حسینی مراغی، ۱۴۱۸، ج ۲: ۲۳۰).

۵ - برخی حقوق ارزش مادی داشته و در مقابل آن بهایی پرداخت می‌شود.

۶ - از نگاه عرف، مال بودن خصوصیتی ندارد و مهم مالک بودن و تعلق داشتن به شخص است.

*شکل ۱- دلیل شمول قاعده سلطنت بر حقوق

قاعده احترام در فقه اهمیت مال در اسلام را بیان نموده تا جایی که حرمت آن را همانند حرمت جان شمرده است برخی قاعده مذکور را مشمول حکم وضعی و برخی دیگر آن را مشمول حکم تکلیفی دانسته‌اند. این قاعده پایه گذار قواعد فقهی دیگر همچون سلطنت و اعراض است. (غلامی، ۱۳۹۶: ۱). قاعده تسلیط از مشهورترین و اساسی‌ترین قواعد فقه اسلام بوده و تثبیت کننده ارکان مالکیت است و به دلیل موقعیت خاص اموال و مالکیت در زندگانی روزمره بشر، اهمیت و برجستگی در بین موضوعات دارد. (محقق داماد، ۱۳۸۱: ۱۱۲) قوانین دال بر تبعیت قاعده تسلیط: ۱- هر مالکی، مگر در مواردی که قانون استثنا کرده باشد، نسبت به مایملک خود تصرف و انتفاع دارد. (ماده ۳۰ قانون مدنی). ۲- هیچ مالی از تصرف صاحب آن مگر به حکم قانون، بیرون نمی‌شود. (ماده ۳۱). (اصل ۴۶ و ۴۷ قانون اساسی). قاعده تسلیط در قوانین فرانسه ۱- مالکیت، عبارت است از حق استفاده و انتقال اعیان، جز در موارد خلاف قانون. (ماده ۵۴۴) ۲- کسی مجبور به اخراج ملک خود از مالکیتش نیست (ماده ۵۴۵). قاعده فقهی تسلیط در حقوق انگلیس، آلمان و روم به روشنی مشهود است (محقق داماد، ۱۳۸۱: ۱۲۷-۱۳۰).

اصل استقلال و تسلیط اشخاص و همچنین عدم ولایت بر امور دیگران اقتضاء دارد. هر شخص به طور معمول صرفاً در اموال یا امور خود دخالت و تصرف نماید و مجاز به دخالت در امور دیگران نیست. قانونگذار ایران در ماده ۳۰۶ قانون مدنی، اداره مال غیر را تحت شرایطی پذیرفته است. با توجه به اینکه اداره مال غیر استثنایی بر اصل عدم ولایت بر اموال دیگران است، چنانچه در روند مدیریت مال غیر خسارتی به مالک مال وارد آید، در مواردی که قصد مدیر دفع ضرر از اموال دیگران بوده و در این راستا زیان خارج از تقصیر، متوجه مالک گردد، به موجب قاعده احسان مدیر فضولی از مسئولیت بری می‌گردد. (ولیپوری و همکاران، ۱۳۹۹). حق بر حریم خصوصی در نظام اسلامی با مبانی مستحکمی از جمله لزوم رعایت کرامت انسانی و جلوگیری از عادی شدن و شیوع بدی‌ها و قواعدی از جمله قاعده احترام مال مردم، قاعده تسلیط، اصاله الصحه و اصاله الاباحه مورد حمایت قرار گرفته است. در ایالات متحده آمریکا این حق با مبانی ای از جمله حقوق بشر، لیبرالیسم، ارزش‌های اخلاقی و محدود کردن مداخلات دولت، مورد حمایت قرار گرفته است

اما پس از حادثه یازدهم سپتامبر سال ۲۰۰۱، این کشور با تصویب برخی قوانین و به بهانه تقویت امنیت پایدار در برابر تروریسم، موارد جواز نقض حریم خصوصی افراد را به طور غیرقابل قبولی توسعه داد. (فروغی و همکاران، ۱۳۹۳).

ارتش در اسرائیل با برنامه‌ریزیهای جنبش جهانی صهیونیزم از زمان بینسکر و پس از آن هر تزل شکل گرفته و با اعلامیه بالفور توسط انگلیسی‌ها تسریع و زمینه‌سازی شده و با اقدام عملی انگلستان در اسکان یهودیان در فلسطین و تشکیل هسته‌های نظامی توسط جنبش جهانی صهیونیزم و تحت آموزش‌های نظامی و با تسلیحات انگلیسی ادامه یافته و سرانجام پس از موجودیت رژیم صهیونیستی و ایجاد اتحاد بین گروه‌های مسلح و تشکیل ارتش توسط بن‌گوریون تکمیل گردیده و در این هنگام ایالات متحده امریکا مسئولیت آموزش، تربیت، تسلیح و تکمیل سازمان‌نظامی این رژیم را برعهده می‌گیرد. پس از تشکیل رژیم صهیونیستی وظیفه ارتش حفاظت از یک رژیم غیربومی، اشغالگر و توسعه‌طلب بوده که هرگز به قوانین و مقررات بین‌المللی پایبند نبوده و امنیت ملی خود را در خارج از مرزهای جغرافیایی دنبال می‌نماید. (الوندی، ۱۳۸۳: ۹۱-۱۱۶). بعد از تشکیل این رژیم تجاوز به حقوق، جان، مال و آزادی مردم فلسطین، توسط آن‌ها افزایش یافت که امروزه هم شاهد این تجاوزات در حجم انبوه هستیم که این تجاوز و تعرض وقتی از طریق مجامع بین‌الملل پیگیری و حل نشد، یک راه باقی می‌ماند آن هم دفاع مشروع از حق تسلط خود.

حق دفاع مشروع^۷

دفاع مشروع از مال، جان، آزادی و ناموس خود و دیگران جهت دفع تجاوز، از مهمترین مباحث فقهی و حقوقی بوده، به گونه‌ای که اگر دفاع مشروع رخ دهد فرد مدافع از مسئولیت کیفری و مدنی مصون خواهد بود. فقها به استناد آیات و روایات، احکامی را نسبت به دفاع از حقوق دیگران صادر که در مواردی به وجوب و در مواردی به جواز دفاع از مال، جان، ناموس و آزادی دیگران داده و قانونگذار در ماده ۱۵۶ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ شرایطی را برای دفاع از دیگران بیان داشته از جمله؛ فرد مورد تجاوز و تعدی، باید از نزدیکان مدافع بوده یا تقاضای کمک نموده یا ناتوان از دفاع بوده و یا مسئولیت دفاع بر عهده‌ی مدافع باشد. مطابق آیه ۳۲ سوره مائده و ماده ۱۵۶ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲، دفاع از دیگران تنها به نزدیکان و خویشاوندان اختصاص ندارد بلکه همه مظلومان حتی غیرمسلمانان را شامل می‌شود. قانونگذار فقط جواز دفاع را بیان نموده، در صورتی که مدافع از حقوق دیگران با رعایت شرایط مقرر در قانون ۸ اقدام به دفاع از جان و مال و ناموس و آزادی دیگران نماید، ضامن خسارات بدنی و مالی نخواهد بود. (حیدری، ۱۳۹۸: ۱). تحقق دفاع مشروع مستلزم وجود دو عنصر اساسی حمله و دفاع متناسب با آن است. شرایط دفاع، خطر باید فعلی و قریب الوقوع بوده و به گونه‌ای باشد که به طریق دیگری قابل دفاع نباشد، در واقع غیرقابل دفع بودن خطر و ضروری بودن عمل مکمل یکدیگرند. اقدام شخص مدافع در صورتی که مقابل تهاجم فرد مهاجم در چارچوب مقررات حاکم بر دفاع مشروع باشد به دلیل عدم ارتکاب گناه از دیدگاه قانون‌گذار و شارع مقدس محکوم به مجازات نخواهد بود و مسئولیت جزایی و مدنی ندارد. (نظری، ۱۳۹۵: ۱)

از مسائل مهم امروز در گستره فقه و حقوق اسلام و حقوق بین‌الملل دفاع به معنای راندن، دور کردن و دفع تجاوز به حریم فرد با هدف تأمین امنیت جسمی و روحی افراد جامعه است که در خلال آن فرد به حفظ جان یا شخصیت و آبروی خود یا افراد دیگر در مقابل متجاوز می‌پردازد. دین اسلام در برخی موارد دفاع را نوعی حق و نوعی تکلیف واجب دانسته و افراد کشته‌شده در راه دفاع از

^۷ self-Defence

^۸ - وجود خوف عقلایی، رعایت تناسب بین عمل مدافع و خطر بالفعل، ضرورت دفاع، عدم امکان توسل به قوای دولتی.

حریم را شهید معرفی نموده در صورتی که در حقوق بین‌الملل به جنبه حقی آن تأکید و در برخی تفاسیر موسّع، آن را از محدوده دفاع خارج کرده و به حالت حملات پیشگیرانه مبدل ساخته و دفاع مشروع را از حالت عادی خارج می‌سازد. (حسینی زندآبادی و همکاران، ۱۳۹۷) در حقوق اسلام به دو تأسیس دفاع مشروع و قاعده مقابله به مثل، توجه ویژه شده و ادله قرآنی و روایی بسیاری بر مشروعیت آن‌ها دلالت دارند. این دو با وجود اشتراک‌ها در ادله، موضوع، فقدان مسئولیت کیفری و مدنی، در امور حق و حکم بودن، زمان پاسخ‌دهی و شرط تناسب تفاوت دارند. (حاجی‌ده‌آبادی، ۱۳۹۴). ماده ۵۱ منشور ملل متحد در مورد دفاع مشروع مقرر می‌دارد؛ در زمان وقوع حمله مسلحانه علیه یک عضو ملل متحد، تا هنگامی که شواری امنیت اقدامی برای حفظ صلح و امنیت بین‌المللی انجام دهد، هیچ‌یک از مقررات، به حق ذاتی دفاع مشروع فردی یا جمعی لطمه‌ای وارد نشده و اعضا باید اقدامات دفاع مشروع خود را فوراً به شورای امنیت گزارش دهند. (ضیائی بیگدلی، ۱۳۸۴: ۵۴۶) تا اوایل قرن ۲۰ اختلاف میان دولت‌ها، معمولاً با جنگ حل و فصل می‌شد، سال ۱۹۲۸ میثاق پاریس، جنگ را به عنوان ابزار سیاست ملی ممنوع اعلام نمود. منشور سازمان ملل متحد به عنوان یک سند کامل و منسجم بوده که حق دولت‌ها در توسل به زور و جنگ را به صورت کامل محدود و ممنوع نموده است. دفاع مشروع، وضعیت کشور مورد حمله مسلحانه است، که مجاز به دفاع از خود طبق مقررات حقوق بین‌الملل می‌باشد. دفاع ممکن است جنبه فردی ۹ و یا دسته‌جمعی ۱۰ باشد. ماده ۴۲ منشور ملل متحد؛ در صورت تشخیص شورای امنیت مبنی بر کافی نبودن اقدامات پیش‌بینی شده در ماده ۴۱ (اقدامات تحریمی و غیرمسلحانه) و یا ثابت شدن کافی نبودن اقدامات، می‌تواند مبادرت به اقدامات ضروری برای حفظ یا اعاده صلح و امنیت بین‌المللی به وسیله نیروهای هوایی، زمینی یا دریایی نماید. دفاع مشروع و مداخله با مجوز شورای امنیت تنها موارد استثنای این قاعده در حقوق بین‌الملل می‌باشد. (آقامحمدی و همکاران، ۱۳۹۷).

دفاع مشروع در جنایات بین‌المللی در ماده ۳۱ اساسنامه دادگاه کیفری بین‌المللی دائمی ۱۹۹۸، پیش‌بینی شده و بهترین توجیه مبنای فلسفی دفاع مشروع در پرتو اساسنامه، نظریه اجرای حق می‌باشد. موضوع تجاوز در دفاع مشروع شامل تجاوز به نفس و مال، تجاوز به عرض، ناموس و آزادی تن هم می‌شود. (حاجی‌تبار فیروزجایی و همکاران، ۱۳۹۴). منشور ملل متحد، استثنائاً در مواردی اقدام به اعمال حق ذاتی دفاع مشروع و نظام امنیت جمعی را جایز دانسته و توسل به زور در حقوق بین‌الملل ممنوع بوده و حق دفاع مشروع دولت‌ها فقط زمانی که مورد حملات مسلحانه قرار می‌گیرند، به رسمیت شناخته شده و اقدام امریکا مخالف صریح ماده ۵۱ منشور بوده و هیچ تجانسی با دیگر اصول بین‌المللی ندارد. (حسینی و میکایلی، ۱۴۰۱: ۱).

در ماده ۵۱ منشور ملل متحد، عموماً عقیده این است که توسل به زوری که موجب حق دفاع از خود باشد، باید زور مسلحانه، شدید و غیرقابل پیشگیری بوده تا بتواند دفاع از خود را برای دولت قربانی توجیه کند. در تأیید این موضوع، دیوان بین‌المللی دادگستری وجود آستانه تمایز بین «شدیدترین اشکال» و «اشکال کمتر شدید» در استفاده از زور مسلحانه را تأیید نموده، لیکن نظریه انباشت وقایع، بیانگر مجموعه‌ای از وقایع جزئی است که با هم جمع شده تا به آستانه تخاصم مسلحانه برسند. برخی از دولت‌ها برای توجیه حق دفاع مشروع، به این نظریه متوسل شده‌اند (احمدی‌فرد و همکاران، ۱۴۰۲). هدف اصلی شکل‌گیری نظام حقوقی معاهدات، سازمان‌های بین‌المللی و تأسیس سازمان ملل متحد، ممنوعیت توسل به زور در مناسبات بین‌المللی است. قانون اساسی جمهوری اسلامی، مسیر مشروعیت بخشی به مشارکت در مبارزه با تروریسم تکفیری، دفاع از مسلمان و مظلوم را از مجرای آموزه‌های دینی، تأمین منافع ملی و دفاع مشروع هموار نموده است (جعفری و همکاران، ۱۳۹۹).

۹ - کشور حمله شونده تنها و با نیروهای مسلح خودش به دفاع از خود می‌پردازد.

۱۰ - تعدادی از دولت‌ها بر اساس پیمان تدافعی منعقدشده فی‌مابین، به حمایت از کشور حمله شونده برخاسته و به حمله مسلحانه پاسخ می‌دهند.

دکترین رژیم صهیونیستی در حمله به گروه‌های مقاومت در کشورهای ثالث، بدین معناست که نتوانستن یا نخوانستن دولت‌های میزبان گروه‌های مقاومت در مقابله با این گروه‌ها، حق دفاع مشروعی را برای رژیم صهیونیستی در حمله به آنها ایجاد می‌کند، که با استناد به ادله متعدد بیان شده، این دکترین نمی‌تواند بهانه‌ای مشروع برای توسل به زور و ارتکاب حمله مسلحانه علیه کشور میزبان گروه‌های مقاومت باشد. (امین‌الرعايا و همکاران، ۱۴۰۰: ۱). ممنوعیت توسل یا تهدید به استفاده از زور در روابط بین‌المللی اصلی بنیادین در نظام حقوق بین‌الملل محسوب شده که صرفاً پذیرای دو استثنای دفاع مشروع و نظام امنیت جمعی سازمان ملل متحد است. (سواری، ۱۳۸۲). تروریسم بین‌المللی نقطه عطف تاریخ معاصر، دو گانه «دفاع مشروع» و «امنیت جمعی» در رقابت مداوم با یکدیگر بوده، که این رویارویی به تضعیف یا نابودی نظام امنیت جمعی و جایگزینی آن با سیاست‌های یکجانبه گرایانه است. (پلاسعیدی، ۱۴۰۱).

در حقوق معاهدات بین‌المللی، بر اساس ماده ۵۱ منشور ملل متحد، اقدام مسلحانه فردی علیه کشورها در قالب «دفاع مشروع» جایز شمرده می‌شود. از مهم‌ترین بسترهای اختلاف نظر درباره دفاع مشروع، شمول آن نسبت به دفاع بازدارنده در حملات قریب‌الوقوع است که با عنوان «دفاع پیش‌دستانه» یاد می‌شود. بسیاری از حقوق‌دانان به استناد ضرورت آن را می‌پذیرند، اما اغلب با تفسیر واقع‌نگرانه این شمول را انکار می‌کنند تا از پیامدهای خطرناک سوءاستفاده از آن بکاهند. منابع معتبر اسلامی پیش‌دستی در دفاع در برابر حملات فوری را تأیید نموده است. رهبری حکومت اسلامی اختیار دارد در صورت اجماع جهانی در تفسیر مضیق دفاع و یا شکل‌گیری عرف بین‌المللی، از دفاع پیش‌دستانه صرف‌نظر کند (حقیقت‌پور، ۱۳۹۹).

ماده ۵۱، وقوع حمله‌ی نظامی شرط اصلی دفاع مشروع بوده و هرگونه حمله‌ی پیش‌گیرانه، فاقد ارزش حقوقی بوده و دفاع محسوب نمی‌شود. ۱- دفاع مشروع حتماً باید مسبوق به تهاجم نظامی باشد و تهاجمات ایدئولوژیک فرهنگی یا اقتصادی، تجاوز محسوب نمی‌شوند. ۲- دفاع مشروع ضرورت داشته باشد، یعنی اینکه دفاع مشروع زمانی می‌تواند انجام شود که راه‌های دیپلماتیک و غیرنظامی وجود نداشته باشد (این شرط معمولاً رعایت نمی‌شود) ۳- میان حمله و دفاع تناسب وجود داشته باشد، اساساً تعیین بروز تجاوز، در اختیار شورای امنیت است و در صورت بروز تجاوز، بایستی دفاع مشروع متناسب با آن صورت پذیرد. ۴- دفاع برای آنکه

مشروع باشد، باید فوری و با سرعت متعاقب تجاوز صورت گیرد. ۵- اطلاع رسانی ۱۱ به شورای امنیت (ماده ۵۱ منشور ملل متحد).

*شکل ۲- شرایط دفاع مشروع مادهی ۵۱

دفاع مشروع یکی از نهادهای حقوق کیفری است که افراد جامعه می توانند در برابر تهاجم از خود دفاع نموده و از کیفر مصون باشند. نتایج مهم ترین چالش های رویه قضایی در رابطه با دفاع مشروع: ۱- از میان معیارها، معیار نوعی مناسب ترین معیار برای احراز قریب الوقوع بودن حمله است. ۲- با وجود جایگزینی مراحل دفاع به جای شرط تناسب توسط قانون گذار، رویه قضایی، شرط تناسب را برای احراز دفاع مشروع ضروری می داند. ۳- براساس فتوای فقها و نظر حقوق دانان، مدافع تکلیفی برای فرار ندارد. ۴- طبق قوانین موجود دادسرا فاقد صلاحیت قانونی برای رسیدگی به دفاع مشروع است (ولی وش، ۱۴۰۱، ۱).

* شکل ۳- چالش‌های رویه قضایی دفاع مشروع

پیشینه پژوهش

آقای رحمانی‌نیا سال ۱۳۹۹ در رساله دکتری «گستره قاعده تسلیط با تأکید بر حقوق اشخاص و نفوس»، قاعده تسلیط (قاعده تسلط یا سلطنت) را یکی از قواعد مسلم فقهی دانسته که به موجب آن، هر کسی نسبت به مایملک خود، حق سلطه و بر این اساس، حق تصرف در مال خود را دارد. مراجعه به کتب فقهی نشان می‌دهد که در اصل شمول قاعده تسلیط بر نفوس، علاوه بر اموال، هیچ اختلافی میان فقها وجود ندارد. اولویت قطعی و فحوای سلطنت بر مال آن را اثبات نموده و در کنار تسلط بر اموال و نفوس، تسلط بر حقوق مطرح شده است. دلایل شمول قاعده سلطنت بر حقوق عبارتند از: صدق مفهوم مال بر حق، بنای عقلا، الغای خصوصیت و وحدت ملاک و دلیل اولویت. (رحمانی‌نیا، ۱۳۹۹: ۱)

آقایان کریمی و جواهرکلام سال ۲۰۲۲ در مقاله «مبانی نظریه تسلیط یا عدم تسلیط بر نفس؛ مطالعه تطبیقی در حقوق اسلام و فرانسه» اشاره می‌دارند که: با مطالعه روایات وارده و نقد و بررسی دیدگاه‌های فقهی و تفکیک سلطنت اعتباری (حقوقی) از سلطه واقعی (حقیقی)، این نتیجه حاصل شد که در روایت پیش گفته واژه «انفسهم» نیامده است و تمام آیات و روایاتی هم که انسان را از انجام تصرفات زیان‌بار در جسم و جان خود منع کرده‌اند، تسلیط بر نفس را هم به عنوان قاعده نفی می‌کنند. در حقوق فرانسه نیز اصل عدم تسلیط بر جسم و جان پذیرفته شده و استثنائاتی در صورت «ضرورت پزشکی» برای درمان خود شخص یا فرد دیگر و نمونه‌گیری از اعضا و سلول‌های فرد زنده پیش‌بینی گردیده است. حقوقدانان فرانسوی با تأکید بر کرامت و منزلت والای انسان و جایگاه روح آدمی در بدن او، با تلقی انسان به عنوان ابزاری برای اهداف علمی با استدلال‌های انسان‌دوستانه و اخلاقی، مخالفت کرده‌اند. (کریمی و جواهرکلام، ۲۰۲۲: ۱).

آقای مرزبان عباس آبادی سال ۱۳۹۴ در پایان نامه کارشناسی ارشد «تئوری جنگ عادلانه و دفاع مشروع با تاکید بر دفاع پیش دستانه و دفاع پیشگیرانه» بیان می دارد که؛ اسناد بین المللی در وضعیتی که تجاوز غیرقانونی وجود دارد، حق دفاع مشروع را مجاز شمرده است. «دفاع مشروع» استثنای اصل «عدم توسل به زور» بوده که بر مبنای قواعد اصولی، همیشه از استثناء تفسیر مضیق شده نه موسع. مبانی حق دفاع مشروع در جوامع بین الملل به این حقوق مشروعیت داده و آراء صادره در دیوان بین المللی دادگستری در برخورد با تجاوزات بین المللی ضمانت اجرای ناشی از اجرای این حق را در بر گرفته و به این حق، مشروعیت می دهد. ماده ۵۱ منشور سازمان ملل متحد نخستین تقنین صریح در خصوص دفاع مشروع بود. از اصول اساسی حقوق بین الملل؛ ۱- دفاع مشروع ۲- اقدام شورای امنیت از استثنائات اصل منع توسل به زور می باشد. تعریف منع توسل به زور در بند ۴ ماده ۲ منشور سازمان ملل متحد بیان شده است (مرزبان عباس آبادی، ۱۳۹۴: ۱). نوآوری این مقاله در زمان نگارش، اولین پژوهش با این موضوع بعد از عملیات طوفان الاقصی می باشد که این تحقیق، پس از بررسی قاعده تسلیط و نکات آن به بررسی دفاع مشروع در فقه و حقوق بین الملل (ماده ۵۱ منشور سازمان ملل متحد) پرداخته و در ادامه اقدامات ظالمانه و جنایات جنگی رژیم صهیونیستی در غزه را در طول سال های طولانی گذشته تحلیل کرده و عملیات طوفان الاقصی را بر اساس دفاع مشروع مبتنی بر قاعده تسلیط تبیین و بررسی نمودیم.

روش شناسی پژوهش

پژوهش ها بر اساس نحوه گردآوری داده ها به دو دسته تقسیم می شوند: تحقیق توصیفی و تحقیق آزمایشی. تحقیق توصیفی یا غیر آزمایشی شامل ۵ دسته است: پیمایشی، همبستگی، پس رویدادی، اقدام پژوهی، بررسی موردی. روش ها و ابزارهای گردآوری اطلاعات هم به دو دسته میدانی و کتابخانه ای تقسیم می شود. روش های کتابخانه ای در تمام تحقیقات مورد استفاده قرار می گیرند. مهمترین موضوع در گردآوری اطلاعات این است که بر اطلاعات دست اول ناشی از همان تحقیق تکیه شود. در خصوص جمع آوری اطلاعات مربوط به ادبیات موضوع و پیشینه تحقیق از روش های کتابخانه ای و در خصوص جمع آوری اطلاعات برای تایید یا رد فرضیه های پژوهش از روش میدانی استفاده می گردد. روش انجام این تحقیق توصیفی و از روش کتابخانه ای استفاده شده است.

سؤالات پژوهش

- ۱- آیا اقدام حماس در طوفان الاقصی، دفاع مشروع می باشد؟
- ۲- بر اساس قاعده تسلیط و منشور بین الملل، حماس در طوفان الاقصی، چه حقی دارد؟

یافته های پژوهش

نهادهای اجتماعی و حقوقی «دفاع مشروع»

«دفاع مشروع» از موضوعات مطرح در بیشتر قوانین مدون کشورهاست. قانونگذار ایران دفاع از جان، مال، ناموس، عرض و آبروی دیگری را به نیاز داشتن مدافع به کمک و یا به عهده داشتن وظیفه حفاظت از مال او و یا استمداد از وی دانسته، در اینصورت دفاع از دیگری مجاز بوده و عمل دفاع مشروع محسوب می شود. دفاع از آزادی تن در قانون ایران پیش بینی شده است. (منیب، ۱۳۹۳: ۱). پذیرش

اصل دفاع مشروع در تمام مکاتب حقوقی وجود دارد. قانونگذار انگلستان، دفاع مشروع را در غالب دفاعیات توجیهی بیان نموده و با مطالعه نظام حقوقی انگلستان متوجه، صرف باور متهم به وجود حمله قریب الوقوع همچون وجود چنین حمله‌ای بوده یعنی باور صادقانه متهم به ضرورت توسل به دفاع مشروع برای موجه دانستن عمل او به موجب دفاع مشروع ظاهری کفایت می‌کند. در حقوق ایران، دفاع مشروع از عوامل موجهه جرم بوده که با از بین بردن رکن قانونی جرم، توسل به زور علیه دیگری مباح است. در حقوق جزای ایران، برای حمله و تهدید، باور صادقانه متهم، مانع مسئولیت کیفری نمی‌شود. اصول و ماهیت دفاع مشروع در دو کشور ایران و انگلستان یکسان بوده لیکن تفاوت‌هایی در شرایط دفاع مشروع افراطی در دو کشور مشهود است. (اسماعیل‌نژاد، ۱۳۹۹: ۱).

حق دفاع در مقابل تجاوزات به جان، آزادی، عرض و ناموس و مال از حقوق طبیعی هر انسان است. دفاع مشروع در حقوق موضوعه ایران در قانون مجازات اسلامی، ارتکاب اعمالی را که در شرایط عادی جرم و مستوجب مجازات است در مقام دفاع جرم نمی‌شناسد و مسئولیت کیفری و مسئولیت مدنی دفاع کننده را منتفی می‌داند. در حقوق ایران، دفاع مشروع از جمله جرایم موجه محسوب می‌شود، که عبارت است از فعل یا ترک فعل مرتکب، به دلیل متن قانونی مشخصی که ارتکاب آنها را در شرایطی مجاز می‌سازد، فاقد عنوان مجرمانه می‌گردد. نظام حقوقی فرانسه دو قسم دفاع؛ ۱- دفاع موضوعی (توجیه واقعه) ۲- دفاع شخصی (پوزش خواهی) تقسیم‌بندی نموده که میان دو قسم دفاع از دفاع مشروع فرق است (مرحبا، ۱۳۹۵: ۱).

دفاع مشروع یکی از مباحث مهم و اساسی در حقوق تمام کشورهای جهان محسوب شده و همیشه این حق برای کسی که مورد تهاجم نا عادلانه قرار گرفته محفوظ بوده است. مدافع زمانی می‌تواند به مقوله‌ی دفاع مشروع استناد نماید که خطر و تجاوز به سبب اقدام آگاهانه یا تجاوز خود او صورت نگرفته باشد. هدف اصلی اقدامات پیشگیرانه تضمین پیشگیری از فعلیت یافتن خطر و یا به حداقل رساندن ضرر و زیان ناشی از تجاوز می‌باشد. به نظر اکثر فقها در حوزه‌ی جهاد دفاعی با وقوع تجاوز، موضوع دفاع محرز شده لیکن در حیطه‌ی دفاع شخصی، باخوف از مهاجم یا قصد او بر تجاوز، می‌شود پیش‌دستی در دفاع نمود. اگر فرار کردن، تنها راه نجات باشد، در این صورت فرار کردن واجب عینی بوده و در غیر این صورت، واجب کفایی است. موضوع بار اثبات دفاع مشروع از نظر فقها متوجه مدافع است قانون جدید، در جایی که اصل دفاع محرز بوده، با اثبات ادعای عدم رعایت شرایط دفاع مشروع را متوجه مهاجم نموده است. (بهادری، ۱۳۹۵: ۱) هدف امضای منشور سازمان ملل متحد توسط ملت‌ها در سال ۱۹۴۵، حفظ صلح و امنیت بین‌المللی بود. در معاهدات و آراء محاکم و مجامع بین‌المللی و عرف بین‌الملل، توجه به دفاع مشروع پیش‌دستانه برای حاکمیت کشورها ضرورت داشته و به عنوان پاسخ مسلحانه به حملات قریب الوقوع احتمالی، به عنوان دلیلی برای شروع منازعات طولانی مدت است. (سمیعی‌زاده، ۱۴۰۱: ۱).

دادگاه‌های کیفری بین‌المللی و جنایت علیه بشریت

دولت فلسطین همواره حقوق اشغال را طبق موازین بین‌المللی در نوار غزه قابل اعمال دانسته، لیکن دولت اسرائیل اعمال حقوق اشغال نظامی را از نظر قانونی در مورد سرزمین‌های اشغالی فلسطین قبول نداشته ولی، اعلام نموده آن را در عمل اعمال و رعایت می‌کند. حقوق بشر، شامل حقوق اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، مدنی و سیاسی است و بنابر گزارش نهادهای حقوق بشری، موازین متعددی از آن در محاصره غزه توسط دولت اسرائیل نقض شده، در حالی که این رژیم معاهدات حقوق بشری متعددی را تصویب کرده، اقداماتش در مدت محاصره غزه مشمول تعهدات آن بر اساس معاهدات مزبور و قواعد عرف بین‌المللی است (عبدیل قصریک، ۱۳۹۲: ۱). از ۲۷ دسامبر ۲۰۰۸ تا ۱۸ ژانویه ۲۰۰۹، نوار غزه آماج حملات هوایی و زمینی نیروهای نظامی اسرائیل بود. رژیم اسرائیل همزمان با پایان

آتش پس شش ماهه با حماس، حملات گسترده‌ای را علیه ساکنان نوار غزه آغاز و طی ۲۲ روز حمله از هوا و زمین و دریا، هزاران ساختمان و تأسیسات غیرنظامی را ویران ساخت. براساس آمارهای منتشره، در این تهاجم سه هفته‌ای حدود هزار و چهارصد فلسطینی کشته شدند که اکثر آنان غیرنظامی بودند و بیش از پنج هزار نفر (که بیشتر آنان زنان و کودکان بودند) مجروح شدند. (مهاجر، ۱۳۹۰: ۱) هدف اصلی از تشکیل دادگاه‌های کیفری بین‌المللی، نفی «بی‌کیفرمانی» جنایتکاران و پیشگیری از وقوع مجدد آن در سطح گسترده بین‌المللی بود، لیکن ۱-بی‌کیفرمانی مرتکبان جنایات غزه در یک مرجع ذیصلاح، ۲-حق و توی ایالات متحده در شورای امنیت ۳-محدودیت صلاحیت سرزمینی با عدم الحاق رژیم صهیونیستی به اساسنامه‌ی رُم؛ یافتن راه حل حقوقی برای تعقیب متهمان، ارتکاب مجدد جنایات مشابه آنان را هموار نموده. به طوری که هر از چندگاهی رژیم صهیونیستی با تجاوز به غزه و کرانه‌ی باختری اقدام به تخریب اماکن عمومی (مدارس، بیمارستان‌ها) و منازل ساکنان آن و از بین بردن عده‌ی زیادی می‌نماید (پاینده، ۱۳۹۰: ۱). با عنایت به اشغالی بودن غزه، قواعدحاکم بر استفاده از زور در این مناطق از نوع حقوق بشردوستانه ۱۲ بوده نه حقوق توسل به زور. در درگیری‌های ۲۲ روزه و سایر درگیری‌های غزه، قواعدحقوق بشردوستانه حاکم از جمله: تفکیک میان اهداف نظامی و غیرنظامی، تفکیک میان نظامیان و غیرنظامیان، اصل تناسب، کشتار عمدی، حمله به اماکن موردحمایت خاص، اصل احتیاط، منع حملات تلافی جویانه به غیرنظامیان، منع استفاده از افراد به عنوان سپر انسانی، منع استفاده از گرسنگی به عنوان شیوه جنگی موردنقض جدی واقع گردید (فاطمی، ۱۳۸۸: ۱).

جنایت بین‌المللی عملی خلاف حقوق بین‌الملل بوده که بر ارتباط میان انسان‌ها در جوامع بین‌المللی آسیب رسانده و امنیت داخلی و بین‌المللی را به مخاطره انداخته، دیوان بین‌المللی کیفری ۱۳-اولین دادگاه دائمی بین‌المللی-در سال ۱۹۹۸ برای رسیدگی به جرایم نسل‌کشی، جنایات علیه بشریت، جنایت جنگی و جنایت تجاوز در لاهه، هلند تشکیل شد. در ماده ۱ بند (۷) اساسنامه دادگاه کیفری بین‌المللی، یازده مورد از جنایات علیه بشریت بیان شده: ۱) قتل عمد ۲) نابودسازی ۳) برده‌گیری ۴) اخراج یا کوچ اجباری ۵) محبوس کردن یا محروم کردن شدید ۵) شکنجه و آزار ۶) تجاوز جنسی، برده‌گیری جنسی، فاحشگی اجباری ... و هر نوع خشونت جنسی همسنگ با این موارد ۷) آزار مداوم هرگونه یا مجموعه مشخصی به علل سیاسی، نژادی، ملی، قومی، فرهنگی، مذهبی، جنسی ... ۸) ناپدید کردن اجباری اشخاص ۹) تبعیض نژادی ۱۰) اعمال غیر انسانی مشابه دیگر به قصد ایجاد رنج عظیم یا صدمه شدید به جسم یا تمامیت جسمی یا روحی به صورت عمد. اقدام اسرائیل در کشتار مردم فلسطین در نوار غزه، یکی از مهمترین جنایات بین‌المللی ارتكابی است. رییس کمیته حقیقت‌یاب شورای حقوق بشر سازمان ملل متحد، در بیانیه‌ای اسرائیل را به دلایل هدف قرار دادن ۱-مدارس، ۲-بیمارستان‌ها، ۳-غیرنظامیان، ۴-استفاده از سلاح‌های حاوی فسفر سفید، متهم به جنایت جنگی نمود. شورای حقوق بشر سازمان ملل متحد با صدور قطعنامه‌ای اسرائیل را متهم به «نقض فاحش حقوق بشر» کرد. (العتابی، ۱۴۰۰: ۱) اقدامات غیر انسانی رژیم صهیونیستی در نوار غزه، ناقض قواعد و مقررات حقوق بشردوستانه‌ی بین‌المللی بوده است. اسناد بین‌المللی ویژه کنوانسیون چهارم ژنو و پروتکل دوم الحاقی به کنوانسیون‌های ژنو در خصوص اشخاص موردحمایت در زمان درگیری‌های مسلحانه، اقدامات رژیم صهیونیستی را نقض فاحش حقوق بشردوستانه تلقی کرده و از نظر اساسنامه‌ی دیوان بین‌المللی کیفری، اعمال رژیم صهیونیستی با عناوین جرایم علیه بشریت، جرایم جنگی و نسل‌زدایی تطبیق می‌کند. (شیربگی، ۱۳۸۹: ۱)

عملیات طوفان الاقصی

عملیات طوفان الاقصی در پنجاهمین سالگرد جنگ «یوم کیپور» جشن کیپور (آمزش گناهان) انجام شد، که طراحی و انجام آن به دست مبارزین فلسطینی بود. در ۱۷ اکتبر سال ۱۹۷۳ مصر و سوریه به اسرائیل حمله کردند تا سرزمین‌های خود را پس بگیرند. در «طوفان الاقصی» اولین عملیات آفندی نیروهای مقاومت فلسطین (حماس) علیه رژیم صهیونیستی است، که بعد از سال‌ها مقاومت و صبر و تلاش، با یک نقشه حرفه‌ای و برنامه‌ریزی شده، دفاع مشروع آنان علیه رژیم صهیونیستی است. (www.mehrnews.com, www.tasnimnews.com). پایگاه «ای بی سی نیوز» قدرت، پیچیدگی و زمان حمله صبح‌شنبه (۱۷ اکتبر) باعث شوک صهیونیست‌ها شد. نیروهای فلسطینی (حماس) برای شکستن حصار مرزی غزه، با استفاده از مواد منفجره، با موتورسیکلت، پاراگلایدر و قایق‌های تندرو وارد اراضی اشغالی شدند. «میدل ایست آی»: عملیات نظامی (۱۷ اکتبر) علیه رژیم صهیونیستی توسط حماس، نشان‌دهنده یک نقطه عطف بالقوه در درگیری است؛ نقطه عطفی که می‌تواند اساساً پویایی قدرت طولانی مدت بین مقاومت فلسطین و رژیم صهیونیستی را بازسازی نماید. یکی از مقام‌های رژیم صهیونیستی عملیات «طوفان الاقصی» را به عنوان «تاریخی که در اسرائیل بدنام خواهد ماند» توصیف نموده است. رژیم صهیونیستی با متزلزل شدن «برتری نظامی خود»، بدترین شکست استراتژیک را مقابل مقاومت فلسطین (حماس) در ۷۵ سال گذشته تجربه کرد. (خبرگزاری میزان، ۱۴۰۲/۷/۲۱ کد خبر: ۴۷۳۸۶۴۰)

رهبر معظم انقلاب در دفاع از فلسطینیان در راستای اقدام دفاع مشروع آنان اشاره می‌نماید؛ از پانزدهم مهر (۱۷ اکتبر)، رژیم صهیونیستی، از نظر نظامی و اطلاعاتی، شکستی غیرقابل ترمیم خورد؛ تأکید ایشان به «غیرقابل ترمیم بودن» است. بعید به نظر می‌رسد که رژیم صهیونیستی با همه‌ی‌های وهوبی‌ها و حمایت‌های غربی‌ها، بتواند سازه‌های ویرانی طوفان الاقصی را ترمیم کند. ما از فلسطین و مبارزات دفاع نموده و پیشانی و بازوی طراحان مدبر، هوشمند و جوانان شجاع فلسطینی را می‌بوسیم... عملیات طوفان الاقصی، کار خود فلسطینی‌ها بوده؛ طراحان هوشمند، جوانان شجاع، فعالان از جان گذشته این حماسه را به وجود آورده و گام بزرگی برای نجات فلسطین خواهد بود. طوفان الاقصی نشان‌دهنده قوت مقاومت فلسطین و مردم آن در مبارزه و دفاع مشروع بود، و این عملیات همچون سیف القدس نشان داد که واکنش این ظلم‌ها سلیبی سنگین‌تری بر رخسار زشت آنها خواهد بود. رژیم صهیونیستی، مظلوم نبوده، لیکن ظالم، متجاوز، جاهل و یاوه‌گو است و هیچ کس نمی‌تواند از او چهره‌ی یک مظلوم بسازد. قضایای روزهای اخیر فلسطین به‌ویژه بمباران‌ها و شهادت زنان و کودکان و مردان، دل انسان را مجروح نموده و نشان‌دهنده قدرت باورنکردنی اسلام در فلسطین است و با لطف و عنایت خداوند متعال این حرکتی که در فلسطین آغاز شده است (دفاع مشروع مبتنی بر قاعده تسلیط)، منجر به پیروزی کامل آنها خواهد شد. (۲۲/۰۷/۱۴۰۲). (KHAMENEI.IR).

زمینه‌ها، دستاوردها و سناریوی‌های طوفان الاقصی

معمولاً وقایع مهم برای پیدایش نیازمند عوامل و زمینه‌هایی هستند، یکی از این وقایع طوفان الاقصی است که زمینه‌های پیدایش آن را ۵ زمینه به شرح ذیل می‌باشد؛ زمینه اول: تندروترین کابینه، کابینه فعلی رژیم صهیونیستی بوده، که برنامه‌های یهودی‌سازی و اخراج فلسطینیان و تجاوز نظامی در تمامی اشکال خود را ضد فلسطینیان دنبال کرده‌اند. زمینه دوم: استمرار محاصره غزه به عنوان طولانی‌ترین و بزرگترین زندان تاریخ ۱۴ و تلاش برای ایجاد معادله آرامش در برابر اقتصاد و عدم به رسمیت شناختن جریان حماس.

۱ - دیوار آهنین، دیوار امنیتی ۶۴ کیلومتری (دیوار حایل غزه از اسرائیل) در سال ۲۰۲۱ با هزینه ۱٫۱ میلیارد دلار تکمیل شد. این دیوار شامل یک حصار مجهز به سنسور به ارتفاع ۶۰۹ سانتی‌متر، صدها دوربین و شلیک مسلسل خودکار در هنگام خاموش شدن سنسورها است.

زمینه سوم: افزایش شدید تعداد بازداشتی‌ها و اسرای فلسطینی و اعمال قوانین نژادپرستانه و تجدید سرکوب آنها از طریق «ایتمار بن گویر» وزیر افراط‌گرای یهودی؛ تعداد بازداشتی‌های اداری (بدترین نوع حبس‌های نامشروع)، بیش از ۱۲۰۰ تن. زمینه چهارم: پیشرفت مذاکرات عادی‌سازی روابط بین عربستان سعودی و رژیم صهیونیستی به میانجگری آمریکا دنبال می‌شد. زمینه پنجم: اطلاعاتی نشان می‌داد ارتش اسرائیل بعد از پایان مراسم عید در سرزمین‌های اشغالی به دنبال انجام حمله گسترده ضد نوار غزه بود. (www.mehrnews.com)

تندروترین کابینه، برنامه‌های یهودی‌سازی و اخراج فلسطینیان و تجاوز
نظامی در تمامی اشکال

استمرار محاصره غزه

افزایش بازداشتی‌ها و اسرای فلسطینی و اعمال قوانین نژادپرستانه

پیشرفت مذاکرات عادی‌سازی روابط بین عربستان و اسرائیل

حمله گسترده ضد نوار غزه ارتش اسرائیل بعد از پایان مراسم عید

* شکل ۴- زمینه‌های وقوع عملیات طوفان الاقصی

سناریوی‌های ممکن در ادامه این عملیات عبارتند از؛ ۱- تداوم جنگ تا نابودی و شکست کامل یکی از طرفها. در قالب این سناریو جنگ از حالت دوجانبه بین حماس و رژیم صهیونیستی خارج شده و همچون مدل جنگ جهانی اول و دوم به سمت یارگیری منطقه‌ای و بین‌المللی حرکت می‌کند. ۲- اوکراینیزه شدن جنگ اسرائیل و حماس است؛ یعنی همچون مدل جنگ اوکراین هیچ کشوری در حمایت از طرف‌های درگیر به طور مستقیم وارد جنگ نمی‌شود، اما به طور مخفیانه یا آشکار به حمایت مالی، اطلاعاتی، نظامی و لجستیکی از یکی از طرف‌ها می‌پردازند. ۳- پذیرش طرح‌های صلح ارائه‌شده از سوی کشورهای مختلف از جمله آمریکا و روسیه و سازمان‌هایی همچون کنفرانس اسلامی است. ۴- ادامه روند موجود، هدف این سناریو، بیشتر اعاده حیثیت و جبران گاف اطلاعاتی رژیم اسرائیل است (مظاهری، ۱۴۰۲). قطعاً هر پدیده علاوه بر زمینه‌های وقوع دستاوردهایی را هم می‌تواند داشته باشد. بعد از بیان زمینه‌های طوفان الاقصی دستاوردهای آن را در راستای دفاع مشروع، به دستاورد می‌توان بیان داشت؛ ۱- پاسخ به حملات مداوم اسرائیلی‌ها به مسجد الاقصی و قتل عام فلسطینی‌ها در کرانه باختری در سایه سکوت کشورهای عربی و غربی. ۲- فروپاشاندن نظریه بازدارندگی و شکست ناپذیری اسرائیل. ۳- معرفی حماس به عنوان صدای مشروع و ملی فلسطینی‌ها. ۴- نشان دادن ظلم فزاینده اسرائیل به فلسطینی‌ها و

بر ملاسازی طرح پاکسازی نژادی. ۵- بر هم زدن طرح معامله قرن امریکا و پیمان «ابراهیم» (توافق های اعراب و رژیم صهیونیستی) (www.tasnimnews.com).

* شکل ۵- دستاوردهای طوفان الاقصی در راستای دفاع مشروع

ریاض منصور (سفیر فلسطین در سازمان ملل متحد) از قول آنتونی آلبانیزی نخست وزیر استرالیا (در خصوص طوفان الاقصی): ادامه سرکوب جمعیتی با مصونیت کامل منجر به فاجعه بوده و این در حال رخ دادن است. راشد الغنوشی - رئیس پیشین مجلس نمایندگان تونس و رئیس حرکة النهضة تونس - در نامه ای از زندان به دخترش سمیه؛ عملیات طوفان الاقصی توسط مقاومت فلسطین در هفتم اکتبر، هدیه مردم غزه به امت اسلامی بوده فلسطین در کنار مسجد الاقصی مسئله محوری امت و قلب تپنده جهان اسلام است. «طوفان الاقصی» شبیه «طوفان نوح» بوده که تمام جهان را زیر آب برده و دوباره آن را بازسازی نموده تا جهان انسانیت رونق و از چیزهای پوسیده، نجات یابد. (www.mehrnews.com .www.tasnimnews.com)

نتیجه گیری و پیشنهادها

قاعده سلطنت «الناس مسلطون علی اموالهم»، از زمان گذشته تا حال بنای عقلا بوده و فرقی میان ارباب ملل الهی و غیر الهی در قاعده نیست. قلمرو قاعده سلطنت را منحصر به اموال نموده و برخی از علما، حقوق و انفس را نیز آورده اند، یعنی «الناس مسلطون علی اموالهم و حقوقهم و انفسهم». برای شمول قاعده سلطنت بر حقوق پنج دلیل از جمله بنای عقلا و اولویت بیان شده است. به نظر محقق نراقی، اجماع در مورد تسلط بر اسقاط حقوق مطرح است نه سایر تصرفات. دفاع مشروع، از مهمترین مباحث فقهی و حقوقی بوده و فرد مدافع از

مسئولیت کیفری و مدنی مصون خواهد بود. مطابق آیه ۳۲ سوره مائده و ماده ۱۵۶ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲، دفاع از دیگران، همه مظلومان حتی غیرمسلمانان را شامل می‌شود. در حقوق اسلام به دو تأسیس دفاع مشروع و قاعده مقابله به مثل، توجه ویژه‌ای شده و ادله قرآنی و روایی بسیاری بر مشروعیت آن‌ها دلالت دارند. تا اوایل قرن ۲۰ اختلاف میان دولت‌ها، معمولاً با جنگ حل و فصل می‌شد، سال ۱۹۲۸ میثاق پاریس، جنگ را به عنوان ابزار سیاست ملی ممنوع اعلام نمود. منشور سازمان ملل متحد به عنوان یک سند کامل، حق دولت‌ها در توسل به زور و جنگ را به صورت کامل محدود و ممنوع نموده است. نظریه انباشت وقایع، بیانگر مجموعه‌ای از وقایع جزئی است که با هم جمع شده تا به آستانه تخاصم مسلحانه برسند. برخی از دولت‌ها برای توجیه حق دفاع مشروع، از این نظریه بهره جسته‌اند.

دکترین رژیم صهیونیستی در حمله به گروه‌های مقاومت در کشورهای ثالث، بدین معناست که نتوانستن یا نخواستن دولت‌های میزبان گروه‌های مقاومت در مقابله با این گروه‌ها، حق دفاع مشروعی را برای رژیم صهیونیستی در حمله به آنها ایجاد می‌کند. اصل بنیادین در نظام حقوق بین‌الملل، ممنوعیت توسل یا تهدید به استفاده از زور در روابط بین‌المللی محسوب می‌شود. هدف دادگاه‌های کیفری بین‌المللی، نفی «بی‌کیفرمانی» جنایتکاران و پیشگیری از وقوع مجدد آن در سطح گسترده بین‌المللی بود، هر از چندگاهی رژیم صهیونیستی با تجاوز به غزه و کرانه‌ی باختری اقدام به تخریب اماکن عمومی (مدارس، بیمارستان‌ها) و منازل ساکنان آن و از بین بردن عده‌ی زیادی می‌نماید؛ از جمله: ۱- ۲۷ دسامبر ۲۰۰۸ تا ۱۸ ژانویه ۲۰۰۹، ۲- آخرین اقدام؛ از ۷ اکتبر ۲۰۲۳ تا ۲۶ دسامبر ۲۰۲۳ (هنوز ادامه دارد). در پاسخ به سؤالات پژوهش، نیروهای مقاومت فلسطین (حماس) برابر قاعده تسلیط، در راستای به دست آوردن اموال و حقوق خود شاهد ناملایمات، رنجها، تخریب خانه‌ها و کشته شدن فرزندان خود بودند. سازمان‌های بین‌المللی و دیگر کشورها با وجود جنایات جنگی و علیه بشریت رژیم صهیونیستی در این ۷۵ سال نه تنها آن را محکوم ننمودند و سران آن را محاکمه نکردند بلکه با چراغ‌های سبز، او را برای ادامه این جنایات ترغیب نمودند تا اینکه حماس در راستای دفاع مشروع برابر قوانین اسلامی و حقوق بین‌الملل، عملیات طوفان الاقصی را در پنجاهمین سالگرد جنگ «یوم کیپور» در ۷ اکتبر علیه رژیم صهیونیستی انجام دادند. رهبر معظم انقلاب عملیات طوفان الاقصی را از نظر نظامی و اطلاعاتی، شکستی غیرقابل ترمیم برای رژیم صهیونیستی دانسته و طراحی و انجام آن را نیز به دست مبارزین فلسطینی می‌دانند. این عملیات بعد از سال‌ها مقاومت و صبر و تلاش، با یک نقشه حرفه‌ای و برنامه‌ریزی شده، در راستای دفاع مشروع آنان علیه رژیم صهیونیستی رقم خورد. از جمله زمینه‌های این عملیات، را می‌توان استمرار محاصره غزه به عنوان طولانی‌ترین زندان تاریخ و پیشرفت مذاکرات عادی‌سازی روابط بین عربستان سعودی و رژیم صهیونیستی به میانجگری آمریکا، دانست. دستاوردهای طوفان الاقصی در راستای دفاع مشروع همچون؛ ۱- پاسخ به حملات مداوم اسرائیلی‌ها به مسجد الاقصی و قتل عام فلسطینی‌ها در کرانه باختری و غزه. معرفی حماس به عنوان صدای مشروع و ملی فلسطینی‌ها. برهم زدن طرح معامله قرن آمریکا و پیمان «ابراهیم» می‌باشد.

آنچه مسلم است این است که اقدام حماس در راستای حقوق و قواعد فقهی اسلام، همچنین اسناد بین‌المللی و ماده ۵۱ منشور ملل متحد، دفاع مشروع بوده و برای دفاع از اموال، جان و آزادی تن مردم غزه و فلسطین توجیه قانونی، عرفی و شرعی دارد که آن را علاوه بر قوانین مطروحه بین‌الملل، حمایت‌های مردمی صدها هزاران نفری (از هردین، مذهب و ملیت) در نقاط مختلف جهان از حماس و محکومیت اقدامات رژیم صهیونیستی در تخریب اماکن عمومی، بیمارستان‌ها، مدارس و منازل، همچنین کشتار کودکان و زنان و غیرنظامیان را برشمرد. انتظار است به منظور پیشگیری و تکرار این گونه اقدام‌ها که در حقوق بین‌الملل تحت عنوان

جنايات جنگي، عليه بشریت یاد شده شاهد محاکمه سران این رژیم و عوامل مؤثر آن در این جنایات در دادگاه‌های کیفری بین‌المللی باشیم.

فهرست منابع

قرآن کریم

بیانات مقام معظم رهبری (مدظله العالی) (KHAMENEI.IR)

آقامحمدی، ابراهیم، عبداللہی، سیدمحمدعلی، اسلامی گیلانی، محمدصادق، ۱۳۹۷، مداخله بشر دوستانه در حقوق بین الملل با تأکید بر مداخله نظامی ناتو در کوزوو، مطالعات تاریخی جنگ، سال دوم، پاییز، شماره ۳ (پیاپی ۵) 20 - 1

ابن ادریس، محمد بن احمد (۱۴۱۱ق) السرائر الحاوی لتحریر الفتاوی، قم: مؤسسه النشر الاسلامی، چاپ دوم، ۲ جلد.

ابن فارس، أبو الحسین أحمد زکریا. (۱۴۱۴ق) معجم مقاییس اللغة، قم: مکتبه الإعلام الإسلامی، ۶ جلد.

احمدی فرد، مرتضی، حاتمی، مهدی، آزادبخت، فرید، ۱۴۰۲، نظریه انباشت وقایع در توسل به دفاع مشروع بین المللی، حقوقی بین المللی، سال ۴۰، تابستان، شماره ۷۰

اسماعیل نژاد، مجتبی، ۱۳۹۹، «بررسی دفاع مشروع افراطی در حقوق کیفری ایران و انگلستان»، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شمال، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی

العتابی، کرار، ۱۴۰۰، جنایات بین المللی ارتكابی در نوار غزه با توجه به اساسنامه دادگاه کیفری بین المللی، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه فردوسی مشهد، دانشکده علوم اداری و اقتصادی

الوندی، محمدجواد، ۱۳۸۳، نظامیان و سیاست در اسرائیل، مصباح، بهمن و اسفند، شماره ۵۵، ص ۹۱-۱۱۶.

امام خمینی، سید روح الله. (۱۴۲۱ق) کتاب البیع، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، چاپ اول، ۵ جلد.

امین الرعایا، یاسر، احمدی نژاد، مریم، متاجی، محسن، ۱۴۰۰، ارزیابی حقوقی دکترین رژیم صهیونیستی در حمله به گروه های مقاومت در کشورهای ثالث مطالعات راهبردی سال بیست و چهارم بهار ۱۴۰۰ شماره ۱ (پیاپی ۹۱) 182 - 151

بهادری، عمار، ۱۳۹۵، دفاع مشروع و اقدامات پیشگیرانه از دیدگاه فقه و حقوق کیفری ایران، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تبریز، دانشکده الهیات و علوم اسلامی

پاینده، مهدی، ۱۳۹۰، بررسی جنایات بین المللی ارتكابی اسرائیل در غزه، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد نراق، گروه حقوق پلاسعدی، پریا، رنجبریان، امیرحسین، ۱۴۰۱، بازخوانی انتقادی مفهوم امنیت جمعی در نظام کنونی بین الملل، مطالعات حقوق عمومی، دوره ۵۲، زمستان، شماره ۴، 1717 - 1737

جلالیان، عسکر، ۱۳۹۰، مسئولیت کیفری دولتها در نقض قواعد بین الملل محیط زیست با تأکید بر جنایات رژیم صهیونیستی در جنگ ۲۲ روزه غزه، رساله دکتری، دانشگاه پیام نور مرکز، دانشکده علوم انسانی

جعفری، سیداصغر، مختاری، محمدرضا، براتی، ندا، ۱۳۹۹، نیروهای مسلح و صلاحیت مقابله با تروریسم تکفیری منطقه براساس قانون اساسی جمهوری اسلامی، دانش حقوق عمومی، سال نهم، بهار، شماره ۲۷، 109 - 134

حاجی تبار فیروزجایی، حسن، چیتگر، نسیم، عبوضی، فائزه، ۱۳۹۴، دفاع مشروع در اساسنامه دادگاه کیفری بین المللی، راهبرد سال بیست و چهارم زمستان ۱۳۹۴ شماره ۷۷

حاجی ده‌آبادی، احمد، نکونام، وحید، ۱۳۹۴، واگرایی‌های دفاع مشروع و قاعده مقابله به مثل، پژوهش‌های فقهی، دوره یازدهم، تابستان، شماره ۲
 حسینی زندآبادی، سیدحسین، عابدینی، احمد، عاشوری، نادعلی، عباسیان، رضا، ۱۳۹۷، واکاوی تطبیقی دفاع مشروع در فقه امامیه و حقوق بین الملل، پژوهش‌های فقه و حقوق اسلامی، سال چهاردهم، پاییز، شماره ۵۳، ۸۰-۶۷

حسینی، سیدجعفر، میکاییلی، بهزاد، ۱۴۰۱، دفاع مشروع یا نقض قواعد بین المللی در ترور سردار سلیمانی، شاهد اندیشه، دوره سوم پاییز و زمستان، شماره ۲ (پیاپی ۱۸۱-۲۰۸)

حسینی مراغی، عبد الفتاح بن علی. (۱۴۱۸ق) العناوین الفقہیة، قم: مؤسسه النشر الاسلامی، چاپ اول، ۲ جلد.

حقیقت‌پور، حسین، ۱۳۹۹، دفاع مشروع بازدارنده از منظر حقوق بین‌الملل اسلامی، فقه و اصول، سال پنجاه و دوم، بهار، شماره ۱۲۰، ۳۵-۵۶
 حیدری، آرش، ۱۳۹۸، «مسئولیت و اختیارات فرد در دفاع مشروع از دیگران از دیدگاه فقه و حقوق موضوعه ایران»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تبریز، دانشکده الهیات و علوم اسلامی

خسروی، علی اکبر، ۱۳۷۳، حقوق بین‌الملل دفاع مشروع، موسسه فرهنگی آفرینه، تهران.

رحمانی‌نیا، حجت اله، ۱۳۹۹، گستره قاعده تسلیط با تأکید بر حقوق اشخاص و نفوس، رساله دکتری، دانشگاه خوارزمی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی
 رضایی‌نسب، فرشته، ۱۳۹۴، تحولات دفاع مشروع در قانون مجازات اسلامی در رفع مسئولیت مدنی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، دانشکده حقوق

زیرک‌جو، مهرک، ۱۳۹۰، حمایت از حقوق کودک از منظر حقوق بشر دوستانه در مخاصمات مسلحانه (مطالعه موردی در جنگ ۲۲ روزه غزه)، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه گیلان، دانشکده حقوق و علوم سیاسی

سمیعی‌زاده، عطیه، ۱۴۰۱، «بررسی دفاع مشروع پیش‌دستانه در حقوق بین‌الملل»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد شاهرود، دانشکده علوم انسانی

سواری، حسن، ۱۳۸۲، سلاح‌های هسته‌ای، نقطه تلاقی حقوق توسل به زور و حقوق بشردوستانه بین المللی در پرتو رأی مشورتی دیوان بین‌المللی دادگستری (۱۹۹۶)، پژوهش‌های حقوقی دوره ۲ پاییز و زمستان، شماره ۴، ۲۲۱-۲۴۲

شیخ طوسی، محمد بن حسن. (۱۴۰۷ق) الخلاف، قم: دفتر انتشارات اسلامی، چاپ اول، ۶ جلد.

شیخ طوسی، محمد بن حسن. (۱۳۸۷ق) المبسوط فی فقه الامامیه، تهران، مکتبه الرضویه، چاپ سوم، ۸ جلد.

شیربگی، کیوان، ۱۳۸۹، دیوان بین‌المللی کیفری و جنایات ارتكابی در غزه، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، مرکز پیام نور تهران، دانشکده الهیات
 صدر، سیدحسن. (۱۴۰۶ق) تکملة أمل الآمل، قم: مکتبه آیه الله المرعشی، چاپ اول، ۱ جلد.

ضیائی بیگدلی، محمدرضا، ۱۳۸۴، حقوق بین‌الملل عمومی، کتابخانه گنج دانش، چاپ بیست و دوم، تهران.

عبدیل قصریک، مصلح، ۱۳۹۲، محاصره غزه از منظر حقوق بین‌الملل بشر و بشر دوستانه، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه قم، دانشکده حقوق و علوم سیاسی

غلامی، فاطمه‌سادات، ۱۳۹۶، مباحث کاربردی قاعده احترام مال مسلمان در متون فقه امامیه، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه فردوسی مشهد، دانشکده الهیات و معارف اسلامی شهید مطهری

فاضل‌آبی، زین الدین ابی علی حسن بن ابی طالب. (۱۴۰۸ق) کشف الرموز فی شرح المختصر النافع، قم: مؤسسه نشر اسلامی، ۲ جلد.

فاطمی، کامبیز، ۱۳۸۸، درگیری‌های ۲۰۰۹-۲۰۰۸ غزه از منظر حقوق مخاصمات مسلحانه، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبائی
 فتح‌اله‌زاده، محمد، ۱۳۸۰، بررسی فقهی - حقوقی قاعده تسلیط در نظام‌های مختلف، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت معلم تهران، دانشکده ادبیات و علوم انسانی

فروغی، فضل الله، برجی، محمدناصر، مصلحی، جواد، ۱۳۹۳، مبانی ممنوعیت نقض حریم خصوصی در حقوق ایران و آمریکا، مطالعات حقوقی، دوره ششم، پاییز، شماره ۳

فیومی، احمد بن محمد مقری. (بی تا) المصباح المنیر فی غریب الشرح الکبیر للرافعی، قم: منشورات دار الرضی، چاپ اول، ۱ جلد.

کریمی، عباس و جواهرکلام، محمدهادی، ۲۰۲۲، مبانی نظریه تسلیط یا عدم تسلیط بر نفس؛ مطالعه تطبیقی در حقوق اسلام و فرانسه، مجله حقوق تطبیقی، دانشگاه تهران، دانشکده حقوق و علوم سیاسی

گلپایگانی، محمدرضا. (۱۳۹۹ق) بلغة الطالب (الأول)، قم: چاپ خیام، ۱ جلد.

محقق داماد، سیدمصطفی. (۱۳۸۱)، قواعد فقه مدنی ۲، تهران: سمت، چاپ پنجم.

محقق داماد، مصطفی. (۱۳۸۳) قواعد فقه: بخش مدنی، تهران: نشر علوم اسلامی، ۱ جلد.

محقق سمیه، ۱۳۹۰، مبانی قانونی امداد رسانی بین المللی (مطالعه موردی غزه)، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه پیام نور استان تهران، مرکز پیام نور تهران
مرحبا، نرجس، ۱۳۹۵، تحلیل تجاوز از حدود دفاع مشروع در حقوق ایران و فرانسه، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد نراق، دانشکده حقوق و علوم سیاسی

مکارم شیرازی، ناصر. (۱۴۱۱ق) القواعد الفقهیه، قم: مدرسه الامام امیر المؤمنین (ع)، چاپ سوم، ۲ جلد.

مرزبان عباس آبادی، عبدالرضا، ۱۳۹۴، «تئوری جنگ عادلانه و دفاع مشروع با تاکید بر دفاع پیش دستانه و دفاع پیشگیرانه»، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد دامغان، دانشکده حقوق و علوم سیاسی.

مظاهری، محمد مهدی، ۱۴۰۲، دلایل شکل گیری طوفان الاقصی و مسیر آینده آن، مرکز مطالعات سیاسی و بین المللی IPIS (۲۹ مهر ۱۴۰۲)

مهاجر، ابوالفضل، ۱۳۹۰، موازین حقوق بین الملل برای تعقیب و محاکمه ی سران اسرائیل در خصوص وقایع غزه، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبائی

منیب، عبدالمجتبی، ۱۳۹۳، بررسی دفاع مشروع در حقوق کیفری ایران و افغانستان، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه بین المللی امام خمینی (ره)، دانشکده علوم اجتماعی

نجفی، محمدحسن بن باقر. (۱۳۶۵) جواهر الکلام فی شرح شرائع الاسلام، تحقیق: عباس قوچانی، تهران: دار الکتب الاسلامیه، چاپ دوم، ۴۳ جلد.

نظری، مهسا، ۱۳۹۵، بررسی فقهی و حقوقی دفاع مشروع با نگاهی به قانون مجازات اسلامی جدید، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، مجتمع دانشگاهی ولیعصر (عج) - دانشکده ادبیات و علوم انسانی

ولپوری، حسین، موسوی، سیدابراهیم، غضنفری، هنگامه، میرزایی، جمشید، ۱۳۹۹، تأثیر و حدود قاعده احسان در میزان مسئولیت مدیر مال غیر و بررسی تطبیقی با حقوق کامن لا دانش حقوق مدنی، سال نهم، پاییز و زمستان، شماره ۲، ۸۱ - ۹۲.

ولی وش، ابوالفضل، ۱۴۰۱، رویکرد رویه ی قضایی به چالش های دفاع مشروع در نظام کیفری ایران، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران، دانشکده حقوق و علوم سیاسی.

قانون مدنی جمهوری اسلامی ایران

قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران

منشور ملل متحد

خبرگزاری میزان، ۱۴۰۲/۷/۲۱ کد خبر: ۴۷۳۸۶۴۰

سایت www.mehrnews.com

سایت www.tasnimnews.com

Explaining the legitimate defense of Hamas in al-Aqsa storm based on the rule of dominance

Abstract

One of the important rules of jurisprudence is the rule of control, in which it is said that people have control over their property, soul and rights. When a person dominates and reigns over his property and rights, then he has priority over others, and in case of financial conflict, the dominant person has priority. In line with legitimate defense, a person can confront and defend himself in order to protect his property, life and rights, which has been approved and taken into consideration in the laws of most countries. Based on the rule of supremacy, take legitimate defense of these rights. One of these people or groups is Hamas, which based on the same rule, acted on legitimate defense in the Al-Aqsa storm operation, which was followed by many media and international reflections. The purpose of this article is to explain the legitimate defense of Hamas. In Tofan al-Aqsa, it is based on the rule of jurisprudence, which was done through a descriptive analytical method and through a library by reading various books and articles. The question is whether the legitimate defense of Hamas in al-Aqsa storm is based on the rule of dominance. The results indicate that legitimate defense is accepted by most countries and governments and the rights, life, property and even freedom of all people are respected in the laws.

Keywords: Legitimate Defense, Hamas, Tofan al-Aqsa, Qaida Faqhi, Taslit.